

Siber Zorbalık

Cyber Bullying

DOI: 10.5281/zenodo.7728863

Ahmet Faruk YILDIRIM¹

Siber zorbalık, zorbalığın yeni bir türü olarak postmodern toplumların en önemli sorunlarından biri olarak belirginleşmektedir. Zorbalık, birey ve bireylerin kendilerinden zayıf gördükleri bir başka kişi veya gruplara zarar vermek amacıyla tekrar eden davranışları olarak değerlendirilir. Zorbalığın teknolojik araçlarla gerçekleştirilen şekli olan siber zorbalık ile ilgili literatürde farklı tanımlar yer almaktadır. Siber zorbalık, cep telefonları veya dijital iletişim araçları ile kendini kolayca savunamayacak bireylere yönelik zarar vermek amacıyla gerçekleşen kasıtlı saldırgan davranışlar olarak tanımlanır (Feinberg and Robey, 2012, s. 24; Smith vd., 2008). Siber zorbalık, bireyler veya gruplar tarafından elektronik veya dijital medya aracılığıyla tekrar tekrar başkalarına zarar veya rahatsızlık vermeyi amaçlayan düşmanca veya saldırgan mesajlar ileten herhangi bir davranıştır (Tokunaga, 2010, s. 278). Siber zorbalık, internet tabanlı uygulamaların bir kişiyi aşağılamak, utandırmak veya incitmek amacıyla sistematik olarak korkutmak veya aşağılamak için kullanılmasıdır. Çevrimdışı zorbalığa benzer şekilde siber zorbalık, kasıtlı olarak tekrarlanan eylemleri ve psikolojik şiddeti içerir (Valkenburg and Peter, 2011, s. 124-125). Siber zorbalık tanımlarının zarar verme, güç dengesizliği ve tekrar etme olmak üzere üç boyut üzerinde şekillendiğini söyleyebiliriz (Grigg, 2010). Bazı uzmanlar tanımlarda geçen zararın yalnızca kasıtlı değil, tekrarlanan saldırıları da içermesi gerektiğini ifade ederler. Bazıları ise tek bir düşmanca mesajın veya kamuya açık bir yorumun bile, eğer bu mesaj kurbanı taciz etmeyi, aşağılamayı, sindirmeyi, manipüle etmeyi, hakkında yalanlar yaymayı veya başka bir şekilde incitmeyi amaçlıyorsa siber zorbalık olarak kabul eder (Netzley, 2014, s. 6). Bir olgu olarak, siber zorbalığın tam olarak ne olduğu belirlenirken hemen hemen herkesin üzerinde uzlaşabileceği birkaç farklı boyut vardır. Öncelikle siber zorbalık eylemini gerçekleştirmek için iletişim teknolojileri araç olarak kullanılır. Bu teknolojiler bilgisayar, cep telefonu, tablet, wifi, dijital kamera veya başka bir elektronik cihaz olabilir. Bir başka boyut ise, siber zorbalık davranışının kurbanı veya hedefi, eylemden (psikolojik, duygusal, sosyal vb.) olumsuz etkilenir. Son olarak siber zorbalığın çoğu tanımında davranışın tekrarlanması yer alır. Geleneksel bağlamlarda meydana gelen zorbalık gibi münferit bir olay, tipik olarak “zorbalık” olarak değerlendirilmez. Bununla birlikte teknolojinin doğası, mağduriyetin tekrarlanmasına neredeyse imkân sağlar; çünkü kullanılan cihazlar genellikle incitici dijital içeriği çoğaltmayı ve yeniden dağıtmayı çok kolaylaştırır (Patchin and Hinduja, 2012, s. 14).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, afyildirim@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8743-2740.

Siber zorbalık, bir bireyi veya grubu taciz etmek, aşığalamak veya tehdit etmek için iletişim teknolojisinin kullanılması olarak ortaya çıkabilir. Sosyal medya, yazılı mesajlaşma veya e-posta gibi çeşitli teknolojik araçlarla gerçekleştirilebilen bir mecradır. Bu zorbalık türü, bir birey ya da grup hakkındaki zarar verici söylentileri veya yanlış bilgileri yayma, utanç verici fotoğraf veya videoları paylaşma ve tehdit edici veya saldırgan yorumlar yapma gibi farklı şekillerde görülebilir. Williard (2007) siber zorbalık olarak nitelenen yaygın davranışları; kızdırma, rahatsız etme, iftira, başka birinin kimliğine bürünme, bir başkasına ait kişisel bilgileri yayma, dışlama, taciz, zarar verici mesajlar üretme şeklinde sıralamaktadır. Siber zorbalık çevrimiçi zorbalık, elektronik zorbalık ve internet tacizi gibi benzer yapılarla ilgili şemsiye bir kavramdır (Tokunaga, 2010).

Siber zorbalık ve geleneksel zorbalık niyetli olarak başka birey ve gruplara zarar vermek amacıyla yapılan davranışlar olarak benzerlik gösterse de siber zorbalığın geleneksel zorbalıktan ayrıştıran bir takım özelliklerinin olduğunu söyleyebiliriz. Smith (2013) bunları şu şekilde özetlemektedir: Belirli bir derecede teknolojik uzmanlaşma gerektirir; e-posta ve kısa mesaj göndermek oldukça kolay olsa da, saldırılar kişinin kimliğini taklit etmek gibi daha karmaşıktır ve daha fazla teknik beceri gerektirir; zorbanın görünmez ve anonim durumunu destekleyen dolaylı bir saldırganlık biçimidir; zorba normalde kurbanların tepkisine tanık olmaz, bu da ahlaki olarak uzaklaşmayı kolaylaştırır ve aynı zamanda siber zorbalığı destekler çünkü doğrudan geri bildirim olmadığı için empati veya pişmanlık daha az olasıdır; izleyici rollerinin çeşitliliği siber zorbalıkta zorbalığa göre daha karmaşıktır; zorba desteğini kaybetme eğilimindedir, bu da geleneksel zorbanın gücünü kurban üzerinde kullanırken akranları önünde kazandığı statüyü artırır; siber zorbalıkta potansiyel kitlenin boyutu çok daha fazladır; bir siber zorba, kurbanlarına haftada 7 gün 24 saat erişebilirken, geleneksel bir zorbanın yalnızca okulda erişimi vardır. Bu nedenle, siber zorbalık kurbanlarının "saklanacak hiçbir yeri yoktur" ve okul değıştirerek veya başka bir şehir veya kasabaya taşınarak bile zorbadan kaçamazlar; kurbanların zorbadan korkması gerçek paniğe neden olabilir (Ovejero vd., 2016). Siber zorbalığın gençler üzerindeki psikolojik ve duygusal etkileri, geleneksel zorbalık davranışlarına benzer. Aradaki fark, çevrimdışı zorbalık genellikle okul günü sona erdiğinde durur. Siber zorbalıkta kaçış yoktur, teknoloji gençleri kendi evlerinin güvenliği olan yerlere kadar takip eder. Siber zorbalığı tespit etmek veya takip etmek yetişkinler için daha zordur ve gençlerin neredeyse yarısı siber zorbalık yapanların kimliğini bilmemektedir (Chadwick, 2014, s. 2). Siber zorbalık önemli duygusal problemlere yol açabilir. Geleneksel zorbalığın kurbanları genellikle depresyon, kaygı, düşük özgüven, fizyolojik şikayetler, konsantrasyon sorunları, okul başarısızlığı ve okuldan kaçınma yaşarlar. Siber zorbalığın hedefleri daha büyük olmasa da eşit derecede psikolojik zarar görür, çünkü incitici bilgiler geniş çapta ve anında iletilebilir ve ortadan kaldırılması zor olabilir. Saldırganın kim olduğunu bilmemek, ergenlerin incitici karşılaşmalardan kaçınmak için hem siber hem de gerçek sosyal çevrelerini inceleme konusunda aşırı tetikte olmalarına neden olabilir. Siber zorbalık, yüz yüze zorbalıktan da daha kötü olabilir, çünkü insanlar eylemlerinin sonuçlarından korunduklarını hissederler ve genellikle şahsen yapmayacakları şeyleri çevrimiçi yaparlar veya söylerler. Bazı durumlarda siber zorbalık ciddi işlev bozukluklarına, dışsallaştırılmış şiddete ve intihara yol açabilir (Feinberg and Robey, 2012, s. 30).

Literatürde geleneksel zorbalık ile siber zorbalık arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda geleneksel zorbalık ile siber zorbalık arasında kuvvetli ilişkinin olduğu görülmektedir. Yıldırım ve Yazgan (2022) tarafından yapılan çalışma da siber zorbalık, geleneksel zorbalığın dijital ortamlarda yeniden üretimi olarak nitelendirilmiştir. Söz konusu çalışmada, şiddet içeren davranışların bir sarmal gibi iç içe geçtiğini ve saldırganlık eğilimleri yüksek bireylerin siber zorbalık deneyimlerinin de yüksek düzeyde olduğu belirtilmiştir.

Siber zorbalığı önlemek için, bireylerin teknolojiyi kullanma biçimlerine dikkat etmeleri ve çevrimiçi ortamda başkalarına saygı ve nezaketle davranmaları önemlidir. Bunun yanında ebeveynlerin, öğretmenlerin ve diğer yetişkinlerin gençleri siber zorbalığın tehlikeleri konusunda eğitmesi ve güvenli ve sorumlu çevrimiçi davranışlar geliştirmelerine yardımcı olması da önemlidir. Siber zorbalığa karşı yasal düzenlemeler ve uygulamalarda bu suçların önlenmesinde önemli faktörlerdir. Birçok ülkede, siber zorbalığı ele alan yasalar ve yönetmelikler vardır ve sosyal medya platformları, siber zorbalık olaylarını önleme ve bunlara yanıt verme konusunda yasal düzenlemelere tabidir. Bununla birlikte, siber zorbalık günümüz toplumlarının önemli bir sorundur ve onu önlemek için hem resmi kurumların hem de sivil toplumun daha fazla çaba göstermesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zorbalık, Çevrimiçi Zorbalık, Siber Zorbalık, Sosyal Medya

Kaynakça

- Chadwick, S. (2014). *Impacts of cyberbullying, building social and emotion resilience in schools*. London: Springer.
- Feinberg, T., Robey, N. (2012). *Cyberbullying is a serious problem indeed, cyberbullying*, Edit.Tamara,L. Roleff. Cyberbullying. USA: Greenhaven Press.
- Grigg, D. W. (2010). Cyber-aggression: Definition and concept of cyberbullying. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 20(2), 143-156. doi:10.1375/ajgc.20.2.143.
- Netzley, P. D. (2014). *How serious a problem is cyberbullying?*, USA: Reference Point Press.
- Ovejero, A. Yubero, E. L. & Moral, M.V. (2016). Cyberbullying: Definitions and facts from a psychosocial perspective, *Indeed: Raúl Navarro, Santiago Yubero and Elisa Larrañaga (Eds.)*, Cyberbullying Across the Globe 10.1007/978-3-319-25552-1_1
- Patchin, J. W. & Hinduja, S. (2012). *Cyberbullying prevention and response: Expert perspectives*. New York: Routledge.
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(4), 376-385. doi: 10.1111/j.1469-7610.2007.01846.x

- Smith, P. K. (2013). Cyberbullying y ciberagresi3n. In: A. Ovejero, P. K. Smith, & S. Yubero (Eds.), *El acoso escolar y su prevenci3n: Perspectivas internacionales* (p.173–190). Madrid: Biblioteca Nueva.
- Tokunaga, R. S. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in Human Behavior*, (26), 277-287.
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2011). Online communication among adolescents: An integrated model of its attraction, opportunities, and risks. *Journal of Adolescent Health*, (48), 121–127.
- Willard, N. E. (2007). *Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress*. Illinois: Research Press.
- Yıldırım, A. F. ve Yazgan, Ç. Ü. (2022). Saldırđanlıđın Dijital Ortamda Yeniden Üretimi: Üniversite Öğrencilerinin Saldırđanlık ve Siber Zorbalık/Mađduriyet Deneyimlerinin İncelenmesi, *TRT Akademi*, 7(15), 648-675. DOI: 10.37679/trta.1110739.